

1. Starovek a jeho kultúra

1.1. Náboženstvo a kultúra na starovekom Východe

1. Topografia starovekého Východu

A) Čínu - 2.   B) Mezopotámie - 7.   C) Júdska - 4.   D) Fenície - 3.   E) Indie - 6.

2. Osobnosti starovekého Východu (I.)

A) Chammurapi - Dareios I.; B) Dareios I. - Dávid; C) Cheops - Chammurapi; D) Dareios I. - Xerxes

3. Osobnosti starovekého Východu (II.)

A) Chammurapi   B) Šalamún   C) Dareios I.   D) Cheops

4. Pojmy spojené so starovekým Východom

a) monoteizmus   b) polyteizmus   c) despotizmus

5. Kľúčové výrazy dejín starovekého Východu

Egypt: závlahové poľnohospodárstvo, faraón, múmia

Perzia: Xerxes, Dareios, náboženský dualizmus

židovský národ: Dávid, Izrael, Babylon

nepriradený: brahmanizmus

6. Náboženstvá a civilizácie

Ukážka	Charakter náboženstva	Civilizácia	Meno boha	Jedno zemepisné meno
A	polyteistické	Mezopotámia	Anunaky	napr. Tigris, Eufrat
B	monoteistické	židovská	Jahve	napr. Palestína
C	polyteistické	egyptská	Oziris	napr. Níl

7. Viera Egypťanov

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy	Skúšaný predstaví starovekú egyptskú vieru v nadpozemský svet.	1
K O M P E T E N C I E	<p>1.2. Porovnanie informácií, pochádzajúcich z rôznych zdrojov.</p> <p>4.4. Rozlíšenie a zváženie dôležitých a menej dôležitých hľadísk, faktorov.</p> <p>Egypťania si predstavovali posmrtný život podľa života na tomto svete. Dôkazom toho je, že sošky uložené do hrobu znázorňujú výjav z každodenného života, duša mŕtveho prináša obeť panovníkovi podsvetia Ozirisovi, a táto duša - s odkazom na dopravnú funkciu Nílu - prichádza do podsvetia na lodi. Hodnosť Ozirisa, pána podsvetia, symbolizuje koruna faraóna.</p> <p>Na základe prameňa môže skúšaný vyvodit' záver, že podľa viery Egypťanov musel mŕtvy v posmrtnom živote skladať účty o svojich skutkoch vykonaných na tomto svete, a ak prevážia jeho dobré skutky, jeho údelom bude večný mier.</p> <p>Z prameňov vyzdvihne tie časti, ktoré poskytujú informácie o každodennom živote Egypťanov: napr. panovník súdi svojich poddaných, spomedzi zamestnaní sa vyskytuje chov zvierat, mená materiálov a predmety vyskytujúce sa v texte poukazujú na remeslá a obchod, slnečný koráb na vrchu stély poukazuje na plavbu loďou.</p>	10

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.	Z hľadiska úlohy je menej dôležitý opis detailov kultu smrti a prezentácia sveta bohov. Skúšaný správne pomenuje a používa prvky viery starovekých Egyptčanov: Oziris, panovník podsvetia, duša mŕtveho, podsvetie, múmia, atď.	
Stavba, jazyková správnosť odpovede	Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, prapopis.	1

8. Vývoj písma

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy	Skúšaný predstaví druhy písiem používaných na starovekom Východe, okolnosti ich vzniku a ich funkcie.	1
K O M P E T E N C I E 1.2. Porovnanie informácií, pochádzajúcich z rôznych zdrojov. 1.3. Interpretácia obrázkových prameňov na základe určených hľadísk. 1.4. Použitie historických máp na získanie informácií. 3.7. Znalosť pomenovaní veľkých historických období a ich poradí, resp. ich najdôležitejších charakteristík. 2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.	Skúšaný na základe písomného prameňa odhalí rôzne funkcie písma: kultové texty (napr. podľa textu chceli dať robotníkom odstrániť nejaký nápis), ktoré boli často aj ozdobou povrchu, na ktorom boli napísané (vyryté, alebo maľované nápisy - môže to spomenúť tak na základe obrázkového, ako aj textového prameňa), zachytenie právnych spisov, zmlúv (potvrdenie vlastníctva: „na teba dám napísať“) vybavovanie vecí na úrade (ukážka je žiadost'). Aj na základe obrázkových prameňov môže skúšaný dôjsť k záverom o funkciách písma a môže pomenovať používané materiály (tieto záviseli od lokálnych podmienok): papyrus v Egypte, hlina v Mezopotámii. Je možné diferencovať typy znakov v jednotlivých písmach: hieroglyfy sú systémom, ktorý používa znaky pre jednu alebo viacero spoluhlások, alebo slová, resp. znaky s interpretačnou funkciou. Klinopis obsahuje znaky pre slabiky a pojmy, kým fenické písmo pozostáva z písmen. Pomocou príslušnej mapy dejepisného atlasu je možné pomenovať civilizácie, v ktorých jednotlivé druhy písiem vznikli. (Egypt, sumérske mestské štáty, obchodné mestá vo Fenícii.) Z dejepisného atlasu sa dá vyčítať aj to, že z knižnice v meste Ninive sa zachovalo 22 tisíc hlinených tabuliek napísaných klinopisom. Skúšaný môže prezentovať historické pozadie vzniku písma: v spoločnostiach v údoliach riek to bola potreba evidencie úrody, zachytenie textov používaných počas kultových obradov; vo Fenícii motivovalo vznik a rozšírenie písomnosti vybavovanie obchodných transakcií. V civilizáciach v údolí riek bola znalosť písma úlohou a výsadou osobitnej spoločenskej vrstvy, pisárov. Skúšaný vyberie spomedzi uvedených kľúčových slov najvhodnejšie na prezentáciu vzniku písma (hlinená tabuľa, papyrus, kňazstvo, evidovanie, písmenové písmo, pisár, klinopis, náhrobný nápis, knižnica), a správne pomenuje typy písiem (hieroglyfy, klinopis, písmo z písmen na označovanie hlások).	10
Stavba, jazyková správnosť odpovede	Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, prapopis.	1

9. Obrázok zo starovekého Egypta

a) C; b) A; c) B

10. Dva texty z učebníc o starovekom Egypte

- a) Text učebnice vydanej v roku 1966: A, B, D / Text učebnice vydanej v roku 1998: C, E, F
 b) Treba podčiarknuť: rozhorčenie utláčaných; utláčané masy; vykorisťovanie; triedny boj; útlak
 c) Učebnica napísaná za socializmu mala slúžiť marxistickému pohľadu na históriu ako na triedny boj, učebnica napísaná po prevrate už nebola viazaná takýmito predpismi (1 bod). Výsledky historiografického bádania tiež dodali významové odtiene obrazu starovekého egyptského štátu (1 bod).
 d) Stará ríša a po nej nasledujúce prvé prechodné obdobie

11. Zmeny židovského náboženstva

1. - D; 2. - A; 3. - B; 4. - C; 5. - E; 6. - F

12. Egyptskí faraóni

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy	Skúšaný sa sústreďí na úlohu faraóna v hospodárskom živote.	1
K O M P E T E N C I E	<p>1.1. Získanie informácií z historických prameňov (vecné, písomné atď.), formulácia záverov.</p> <p>3.7. Znalosť pomenovaní veľkých historických období a menších období a ich poradia, resp. ich najdôležitejších charakteristík.</p> <p>2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.</p>	5
Stavba, jazyková správnosť odpovede	Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, pravopis.	1

13. Monoteistické náboženstvo židovského národa

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy	Skúšaný charakterizuje staroveké židovské náboženstvo na základe určených hľadísk. Zohľadní všetky tri stanovené hľadiská.	3
K O M P E T E N C I E	<p>1.1. Získanie informácií z historických prameňov (vecné, písomné atď.), formulácia záverov.</p> <p>3.7. Má byť schopný rôzne historické obdobia charakterizovať z viacerých hľadísk.</p>	9

Aspekty hodnotenia		Optimálne riešenie	Body
K O M P E T E N C I E	4.1. Pomocou prameňov má byť schopný prezentovať úlohu historických osôb vo vývine udalostí z viacerých hľadísk.	Počas svojej histórie má židovský národ vydávať svedectvo o Bohu pred ostatnými národmi. Skúšaný môže spomenúť, že židovské náboženstvo v úzkom zmysle slova nemalo zakladateľa: zakladateľom je samotný Boh, ktorý svoje zákony zjavoval ľuďom prostredníctvom patriarchov (Abrahám, Izák, Jákob), potom Mojžiša, v Mojžišovom poslaní neskôr pokračovali králi a proroci, ktorí obnovili toto zjavenie (F).	
	2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.	Skúšaný správne používa pojmy potrebné k prezentácii témy (napr. monoteizmus, kňaz, prorok, kráľ, chrám, Stará zmluva, Starý zákon).	
Stavba, jazyková správnosť odpovede		Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, prapopis.	4

1.2. Vznik demokracie v Aténach

14. Základné pojmy gréckej demokracie

Podčiarknuté má byť: demokratickejšim, tyranie, črepinovom súde, stratégov, archonátu, Maratóna

15. Dejiská gréckej histórie

V poradí opisov tabuľky: D - Atény / F - Milét / E - Salamis / A - priesmyk Termopyly

16. Inštitúcie aténskej demokracie (I.)

Tvrdenia	Text	Obrázok	Obidva	Žiaden
Démos mal v Aténach väčšiu moc ako aristokracia.	X			
Na čele aténskeho ľudu stáli úradníci, ktorých vyberali losovaním, alebo ich volili.		X		
Bohatstvo a moc štátu boli založené na práci démosu.	X			
Všetci plnoprávni občania majú právo účasti na správe vecí verejných.			X	
Vyplácanie pravidelných diét umožnilo účasť na správe vecí verejných aj pre najchudobnejších.				X

17. Atény v dobe Perikla

a) démos (masy)

b) aristokraciu

c) z perspektívy aristokracie

d) znamená demokraciu

e) Lebo ide o politický leták, ktorého cieľom je kritika a vyzdvihnutie negatívnych javov.

f) napr. správanie sa Atén voči spojencom; uplatnenie demagógie na ľudovom sneme

18. Inštitúcie aténskej demokracie (II.)

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy	Skúšaný predstaví a hodnotí fungovanie inštitucionálneho systému aténskej demokracie.	1
K O M P E T E N C I E 1.2. Porovnanie informácií pochádzajúcich z rôznych typov zdrojov. 1.9. Zmysel pre detaily počas spracovania a analýzy prameňov. 2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.	Z obrázku vyčíta, že základným svojbytným javom aténskeho modelu demokracie je rozhodujúca úloha ľudového snemu a to, že úrady sa zastávali na základe volieb alebo losovania. Text hovorí o demokracii ako o nadvláde pospolitého ľudu. Tvrdenia textu – každý má podiel na funkciách a každý môže povedať vlastnú mienku – sa v obrázku potvrdzujú. Nadvládu pospolitého ľudu dokazuje, že archontov – ktorí boli kedysi vedúcimi úradníkmi štátu – volili losovaním, zbor bývalých archontov, areopag v tomto čase bol kompetentný iba v prípadoch z oblasti rodinného práva. Skúšaný môže konštatovať, že obrázok je dnešný, bol vyhotovený zo študijných dôvodov, kým text je opisom súdobého pozorovateľa, ktorý sympatizuje s aténskou demokraciou. Výraz „všetci“ v texte súčasníka aténskej demokracie zahŕňa, podľa obrázku, iba plnoprávných občanov (mužov starších ako 18 rokov, narodených v Aténach) – to dokazuje, že v súvekej verejnej mienke sa ani nenadhadila myšlienka, aby za súčasť demokracie považovali aj rovnoprávne postavenie tých, ktorí nedisponujú občianskymi právami (napr. ženy). Skúšaný správne používa pojmy potrebné k prezentácii témy (napr. démos, ľudový snem, voľby, losovanie, archont).	10
Stavba, jazyková správnosť odpovede	Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, pravopis.	1

19. Atény a Sparta

Atény	
a	predsedajú
b	losovanie
c	losovanie
d	voľby
e	vykoná jeho uznesenia
f	losovanie

Sparta	
g	veto
h	voľby akklamáciou
i	voľby
j	vedie ako veliteľ vojska
k	kontroluje

Zakrúžkovať treba: c, g

20. Drakónove zákony

- a) 2. (Člen súdu, ktorý rozhoduje v prípadoch vraždy)
 b) Tresty sú teoreticky prísne (1 bod), ale proces je obozretný a v prípade nezámernej vraždy umožňuje páchateľovi útek alebo zmier (s odvolaním sa na toto v podstate mohol ktokoľvek ujsť do zahraničia pred rozsudkom) (1 bod), preto sa tento zákon nepovažoval za prísnejší od všeobecnej starovekej praxe.
 c) Cieľom zákona bolo zabrániť krvnej pomste (prostredníctvom zabezpečenia zákonom regulovaného procesu pre prípady vraždy).

21. Pojmy zo sveta polisov

polis: politicko-mocenská jednotka najvyššieho stupňa v starovekej Helade - štát sústredený v meste.

archont: vedúci úradník mestského štátu v gréckych polisoch v aristokratickej republike, ktorá nasledovala po kráľovstve

tyrania: grécke slovo s významom samovláda, v starovekej Helade diktátorská štátna forma v 7.-6. storočí pred Kr.

eklézia: ľudový snem v starovekých Aténach.

22. Reformy Solóna a Kleistena

	Písmená súvisiacich ukážok	Pomenovanie opatrenia
Solón	B a E	Rozdelenie úradov podľa majetkových tried.
	D a H	V sporných verejných otázkach je každý povinný zaujať stanovisko.
	G a A	O vyhnanstve sa rozhoduje črepinovým súdom.
Kleistenes	C a F	Rozdelenie Atén na územnom základe.

23. Vznik demokracie v Aténach (I.)

ukážka A: a) Kleistenes b) zavedenie črepinového súdu c) zabránenie vzniku tyranie

ukážka B: a) Solón b) rozdelenie aténskych občanov na základe majetku c) Aj najchudobnejší mali politické práva, zámožní remeselníci mohli uplatniť svoj vplyv.

ukážka C: a) Temistokles b) vybudovanie bojového loďstva, organizácia obrany Atén, c) víťazstvo nad Peržanmi pri ostrove Salamis, takto sa stali Atény vedúcou mocnosťou v gréckom svete / stavba lodí, obsluha lodí posilňovali démos, atď.

ukážka D: a) Perikles b) denný plat účastníkom práce súdov c) aj chudobnejším umožňuje účasť na veciach verejných, zlomí moc areopagu

24. Peisistratova tyrania

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy	Skúšaný prezentuje Peisistratovu cestu k moci.	1
K O M P E T E N C I E	1.1. Získanie informácií z historických prameňov (vecné, písomné atď.), formulácia záverov.	5
	1.11. Argumentmi podložený názor o udalostiach a osobách, ktoré sa dajú protikladne hodnotiť.	
	4.4. Rozlíšenie a zväzovanie dôležitých a menej dôležitých hľadísk, faktorov.	
	Skúšaný na základe ukážok prezentuje, ako sa Peisistratos dostal k moci. Môže vyzdvihnúť, že to bol práve ľudový snem, ktorý mu umožnil založenie osobnej stráže, na ktorej sa zakladala jeho samovláda. Môže spomenúť, že Solón upozorňoval Aténčanov na nebezpečenstvá tyranie. Môže konštatovať, že Peisistratos sa usiloval o popularitu. Z tónu ukážok, z dlhej doby vykonávania moci a na základe vlastných poznatkov môže usúdiť, že Peisistratos sa tešil všeobecnému uznaniu, k čomu prispelo aj to, že ním podporované obchodné styky a stavby napomohli zbohatnutiu Atén. Jeden prameň poukazuje na súvislosti medzi hospodárskym vývinom, daňami a prosperitou štátu. Skúšaný môže na základe vlastných poznatkov vysvetliť vznik tyranie aj inými dôvodmi: napr. hospodárska váha démosu rástla, ten bol však nespokojný so svojim politickým vplyvom, aristokracia z hospodárskeho hľadiska oslaba, ale naďalej trvala na svojich politických pozíciách. Táto napätá situácia umožnila zavedenie samovlády porušením zákonov.	

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.	V odpovedi sa študent musí v prvom rade sústrediť na získanie a vybudovanie moci Peisistratom, nemusí sa venovať opisu Peisistratovej činnosti a jeho opatrení. Skúšaný správne používa pojmy vzťahujúce sa na mocenský systém tyranie a na opis politického verejného života v Aténach.	
Stavba, jazyková správnosť odpovede	Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, pravopis.	1

25. Vznik demokracie v Aténach (II.)

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy	Skúšaný prezentuje, ako opatrenia jednotlivých aténskych politikov zvyšovali hospodársku moc a politickú úlohu démosu.	3
K O M P E T E N C I E 1.1. Získanie informácií z historických prameňov (vecné, písomné atď.), formulácia záverov. 3.7. Znalosť pomenovaní veľkých historických období a ich poradia, resp. ich najdôležitejších charakteristík. 2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.	Skúšaný triedi informácie z prameňov na základe daných hľadísk. Peisistratos zvyšoval hospodársku moc démosu tým, že roľníkom dával pôžičky, ale môžu sa spomenúť aj jeho stavby, resp. obchodné styky vytvorené s inými polismi. Politickú úlohu démosu posilňoval Solón, ktorý rozdelil úrady na základe odhadu majetku, a ešte viac Kleistenes, ktorý rozdelil obyvateľov na základe územia, podlomiac takto moc rodovej aristokracie. Do päťstočlennej rady sa dostávali členovia losovaním, takto mal každý občan rovnaké šance zúčastňovať sa správy vecí verejných. Program Temistokla na stavbu lodí (prameň iba odkazuje na flotilu) dal prácu remeselníkom. Skúšaný rozozná, že na základe opatrení citovaných v ukážkach je možné vývin aténskeho štátu rozdeliť na úseky: republika založená na majetkových triedach (timokracia) → demokracia. Skúšaný správne používa pojmy potrebné k opisu vzniku aténskej demokracie (napr. tyrania – tyran, odhad majetku, päťstočlenná rada, ľudový snem, črepinový súd).	9
Stavba, jazyková správnosť odpovede	Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, pravopis.	4

26. Štát v Sparte

Aspekty hodnotenia		Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy		Skúšaný prezentuje fungovanie spartského štátu.	3
K O M P E T E N C I E	1.2. Porovnanie informácií pochádzajúcich z rôznych typov zdrojov.	Skúšaný v ukážkach rozozná inštitúcie spartského štátu a interpretuje ich funkciu (ľudové zhromaždenie = zhromaždenie vojska, rada starších [gerusia], dedičné kráľovstvo). Na základe prameňov a obrázku prezentuje zákonodarný proces. Môže spomenúť, že ani v prameňoch, ani na obrázku nie sú spomenutí eforovia (dozorcovia), lebo tento dôležitý úrad nezohrával žiadnu úlohu v zákonodarstve (výkon, kontrola).	9
	1.11. Argumentmi podložený názor o udalostiach a osobách, ktoré sa dajú protikladne hodnotiť.	Prameň dobre ukazuje obmedzenú moc ľudového zhromaždenia v Sparte. V dôležitých otázkach síce teoreticky rozhodovalo ľudové zhromaždenie, ale toto právo obmedzovala rada starších (gerusia) a dvaja králi: len oni mohli navrhnúť zákony a rozhodnutie ľudového zhromaždenia mohli nechať nepovšimnuté.	
	2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.	Skúšaný správne používa pojmy potrebné k opisu témy (napr. podvojný kráľovstvo, rada starších, ľudové zhromaždenie, zákon, oligarchický alebo aristokratický štát).	
Stavba, jazyková správnosť odpovede		Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, prapovis.	4

1.3. Rozkvet a kríza rímskej republiky, vznik samovlády

27. Kríza rímskeho roľníctva

a) o sedliakoch

b) *Vojna*: 3., 5.*Hospodárska súťaž*: 1., 2., 4.c) *Meno*: napr. Scipio*Bitka*: napr. Zama

Výklad: Rímski sedliaci išli bojovať do ďalekých oblastí v nádeji na vojnovú korisť a zbohatnutie. Avšak korisť aj obsadené pozemky získali vodcovia, vznešení. Sedliaci sa stávali čoraz chudobnejšími.

d) Najzápadnejšia provincia: Hispánia, najjužnejšia: Africa (na mieste Kartága)

28. Vyostrenie pozemkovej otázky

a) *Pomenovanie*: senát

Rola v konflikte: riadil provincie, mal rozhodujúci vplyv na prenajímanie štátnych pozemkov na obsadených územiach.

b) *Pomenovanie*: jazdecký stav

Rola v konflikte: následkom reforiem získal politický vplyv (oni dostali sudcovské právo), a keďže príjmy štátu pochádzali z ich príjmov z prenájmu vyberania daní, následkom zvýšeného vplyvu sa znížili ich odvody pre erár, ktorý sa vyprázdnil.

c) *Pomenovanie*: optimáti

Rola v konflikte: ako vedúci vojska a štátu, oni mali najväčší podiel na spoločných štátnych pozemkoch.

d) *Pomenovanie*: plebejci

Rola v konflikte: najširšia vrstva plebejcov (roľníci) schudobnela vo vojnách. Ich hlavnou požiadavkou bolo, aby aj oni mohli zobrať do prenájmu štátne pozemky.

e) *Pomenovanie*: proletári

Rola v konflikte: na základe reforiem Gracchovcov získali pôdu, preto sa dostali do konfliktu s predchádzajúcimi majiteľmi.

29. Vojny Ríma

Písmeno dejjska	Názov dejjska	Písmeno opisu udalosti	Poradové číslo opisu následkov
a	Cannae	B	2.
b	Zama	E	4.
c	Farsalos	C	5.
d	Actium	D	1.
e	Capua	A	3.

30. Sulla

a) konzul, diktátor, ľudový tribún, praetor, questor

b) odmieta

c) *Citáty*: 1. „Aby sa zachovalo zdanie starej ústavy...“ 2. „Rušil platnosť zákonov a vydával nové zákony.“ 3. „... všetci, ktorí sa usilovali o slávu a dbali o svoj pôvod, vyhýbali sa tomuto úradu.“

31. Julius Caesar

Výrazy v poradí, akom mali byť dopísané: Spartacus / Pompeius / konzul / prvý triumvirát / konzul / provincie / dlho / Rímu / 48 pred Kr.

32. Reformy Gracchovcov

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy	Skúšaný hodnotí predovšetkým realitu reforiém Gracchovcov.	1
K O M P E T E N C I E	<p>1.1. Získanie informácií z historických prameňov (vecné, písomné atď.), formulácia záverov.</p> <p>1.11. Argumentmi podložený názor o udalostiach a osobách, ktoré sa dajú protikladne hodnotiť.</p> <p>3.6. Umiestnenie konkrétnych historických udalostí v čase a priestore</p> <p>2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie</p>	10
Stavba, jazyková správnosť odpovede	Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, pravopis.	1

33. Následky dobovačných vojen

Aspekty hodnotenia		Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy		Skúšaný na základe obrázku a textu z učebnice hovorí o kríze republiky	4
K O M P E T E N C I E	1.1. Získanie informácií z historických prameňov (vecné, písomné atď.), formulácia záverov. 1.3. Porovnanie informácií z rôznych zdrojov. 1.5. Získanie informácií a vyvodenie záverov z jednoduchých štatistických tabuliek, diagramov, grafikonov, chronológií. 3.6. Umiestnenie konkrétnych historických udalostí v čase a priestore. 3.7. Znalosť názvu veľkých historických období a menších časových úsekov a ich poradia, resp. ich najdôležitejších charakteristík. 4.1. Zoradenie naučeného materiálu podľa dôvodov a následkov. 2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.	Z obrázku a z textu učebnice vyberie a interpretuje následky dobovačných vojen (pozemková otázka, úpadok roľníctva, kríza armády, vznik otrokárskeho veľkostatkov, atď.). Uvedie aj tie prvky, ktoré sa nachádzajú iba v jednom dokumente, napr. detaily krízy armády (vojenská disciplína, dorast), vznik veľkostatkov. Naznačí, že daným obdobím je polovica 2. stor. pred Kr., obdobie krízy republiky, ktorej predchádzali dobovačné vojny. Skúšaný prezentuje zložky krízy v súvislostiach dôvodov a následkov (napr. v úpadku roľníctva s malými pozemkami nezohrávalo dôležitú úlohu iba vojenčenie, ale aj súťaž otrokárskeho veľkostatkov, ktoré fungovali efektívnejšie a mali dostatok pracovnej sily). Poukáže na to, že kríza mala tak vojenské, ako aj politické následky. Skúšaný správne používa pojmy potrebné k opisu obdobia (napr. dobývanie, provincia, prenájom spoločných štátnych pozemkov, optimáti).	12
	Stavba, jazyková správnosť odpovede		Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, pravopis.

34. Augustus a Caesar

Písmeno citátu nevzťahujúceho sa na Augusta	Odôvodnenie
C	Lebo jedným z hlavných opôr Augustovej moci bola jemu podriadená osobná stráž.
E	Lebo Augustus si ponechal formalitu republiky, nedostal definitívne hodnosti.
F	Lebo Octavian neodpustil Brutusovi a Cassiovi, ale zúčtoval s nimi.
G	Lebo Augustus nemal hodnosť diktátora.

35. Systém principátu (I.)

schvaľuje právomoc: A; riadi: E; prijíma členov: B; neobmedzená veliteľská moc: D; vyšetruje: C

36. Pojmy rímskych dejín

a) *provincia*: dŕžava, patriaca k Rímskej ríši, nachádzajúca sa mimo Itálie. Na jej čele stál vymenovaný miestodržiteľ, jej obyvatelia platili Rímu dane. V čase principátu zostali staré provincie v právomoci senátu, nové však boli riadené cisárom.

b) *principát*: štátna forma v Rímskej ríši, ktorá síce zachováva inštitúcie a formy republiky, v podstate však je monarchická. Vytvoril ho Augustus, ktorý ako „prvý občan“ (princeps) štátu koncentroval všetku moc vo svojich rukách.

- c) *diktátor*: magistrát v Ríme, založený v r. 510 pred Kr. a fungujúci výlučne v čase mimoriadneho nebezpečenstva. Osoba vymenovaná senátom mala absolútnu moc. Jeho úradovanie bolo povolené maximálne na pol roka. V čase krízy republiky mohli jeho moc rozšíriť aj na dobu neobmedzenú.
- d) *konzul*: vedúca hodnosť úradníkov rímskej republiky, ktorú zastávali každoročne 2 osoby. Od r. 510 pred Kr. konzulov volili. Ich úlohou bolo zvolávanie senátu a ľudového snemu, vedenie rokovaní týchto zborov, výkon vydaných uznesení, súdnictvo, vedenie armády.

37. Augustova zahraničná politika

- a) *Vysvetlivky*: tmavšia zelená: rozloha Rímskej ríše v čase Augustovho ujatia sa moci; svetlejšia zelená: Augustove výboje; značka bitky: Actium (31 pred Kr.) - Octavianus porazí Antonia.
- b) Augustus mal na zreteli bezpečnosť Rímskej ríše a zabezpečenie mieru (1 bod). Vo svojich vojnách sa usiloval o vyriešenie existujúcich problémov, resp. chcel vytvoriť hranice opierajúce sa o prírodné hranice (Rýn, Dunaj). (1bod)

38. Systém principátu (II.)

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy	Skúšaný charakterizuje systém principátu.	3
K O M P E T E N C I E	<p>1.2. Porovnanie informácií, pochádzajúcich z rôznych zdrojov.</p> <p>1.7. Načrtnutie spoločenských pomerov, vládnych štruktúr.</p> <p>3.7. Znalosť pomenovaní veľkých historických období a menších časových úsekov a ich poradia, resp. ich najdôležitejších charakteristík.</p> <p>4.13. Rozoznanie úlohy osôb, strán, skupín vo vývoji jednotlivých historických udalostí.</p>	9
2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.	Skúšaný správne používa pojmy potrebné k opisu obdobia (napr. princeps, principát, prírodné hranice, Pax Romana).	
Stavba, jazyková správnosť odpovede	Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, pravopis.	4

39. Augustova propaganda

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy	Skúšaný prezentuje a hodnotí prostriedky Augustovej propagandy.	3
K O M P E T E N C I E 1.1. Získanie informácií z historických prameňov (vecné, písomné atď.), formulácia záverov. 1.2. Porovnanie informácií, pochádzajúcich z rôznych zdrojov. 1.3. Interpretácia obrázkových prameňov na základe určených hľadísk. 1.11. Argumentmi podložený názor o udalostiach a osobách, ktoré sa dajú protikladne hodnotiť. 2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.	Skúšaný skúma pramene ako prostriedky propagandy, popíše, ako rôzne prostriedky slúžili propagande: peniaze prostredníctvom svojej symboliky boli zrozumiteľné každému, bez ohľadu na materinský jazyk, a dostali sa do každého kúta ríše. Na nápise z Ankary (ktorý bol čitateľný vo viacerých dôležitých mestách ríše) na sklonku svojho života zhrnul Augustus svoje panovanie, odôvodnil svoje skutky. Socha pomocou umenia a symboliky obrazu potvrdzoval Augustov božský pôvod. Báseň Ovídia pripomína kult pomstychtivého Marsa (Mars Ultor) - Augustus sa pokladal za potomka tohto boha. (Skúšaný môže na základe vlastných poznatkov spomenúť, že autorom básne je Ovídius, ktorý spolu s Vergíliom, Horáciom a Líviom bol členom toho duchovného kruhu okolo Augusta, ktorý na nabádanie Maecena vytvoril úzky vzťah medzi politikou a literatúrou.) Skúšaný môže spomenúť, že propaganda bola dôležitým prostriedkom výkonu moci: slúžila legitimácii diktatúry. Jedným z jej dôležitých tém bol Augustov pôvod. Póza sochy, postava pri nohách a na štíte odkazuje na božský pôvod. Ďalšou dôležitou témou bola úspešná „mierová politika“ Augusta. Táto mala dvojité obsah: jednak zdôrazňovala význam výbojov (peniaze, texty), jednak hlásala, že jeho cieľom bolo zabezpečenie mieru, čo sa dá doložiť náčrtom mapy: cieľom výbojov bolo dosiahnutie prírodných hraníc, a takto zabezpečenie obrany ríše. Skúšaný správne používa pojmy z obdobia princípátu (napr. inštitúcie republiky, propaganda, magistráty, prírodné hranice, legitimácia).	9
Stavba, jazyková správnosť odpovede	Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, prapopis.	4

1.4. Viera, umenie a veda v staroveku

40. Egyptské, grécke a rané kresťanské náboženstvo

a) Porovnanie gréckeho náboženstva a raného kresťanstva: 1., 3., 5., 6.

b) Porovnanie gréckeho a starovekého egyptského náboženstva: 2., 4.

41. Staroveká rímska architektúra

Číslo obrázku	Písmeno prameňa	Pomenovanie typu stavby
1.	D	vodovod
2.	C	kúpele
3.	A	chrám
4.	B	divadlo

42. Architektúra rímskych miest

a) na kúpele, chrámy, sochy, reliéfy

b) oslava, uznanie

c) Jeden druh: atrakcie, organizovanie cirkusových hier, rozdávanie obilia, druhý: výstavby, stavba verejných budov, vyhotovenie sôch. Tieto druhé považuje za cennejšie.

43. Prežívanie antického umenia

Umelecké dielo v Maďarsku	Antický vzor
a	napr. jazdecká socha Marca Aurelia
b	napr. víťazný oblúk Septimia Severa
c	napr. Traianov stĺp
d	napr. Partenon
e	napr. socha Panteónu
f	napr. divadlo v Epidaure

44. Olympijské hry kedysi a dnes

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy	Skúšaný porovná staroveké a dnešné olympijské hry.	1
K O M P E T E N C I E	<p>1.1. Získanie informácií z historických prameňov (vecné, písomné atď.), formulácia záverov.</p> <p>1.4. Použitie historických máp na získanie informácií.</p> <p>3.6. Umiestnenie konkrétnych historických udalostí v čase a priestore</p> <p>3.7. Má byť schopný charakterizovať rôzne historické obdobia z viacerých hľadísk.</p> <p>4.9. Prezentovanie historických javov predchádzajúcich súčasným udalostiam.</p> <p>2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.</p>	10
Stavba, jazyková správnosť odpovede	Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, pravopis.	1

45. Sprievodca starovekým mestom Rímskej ríše

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy	Skúšaný predstaví starovekú mestskú architektúru a charakteristické mestské budovy. Na základe jednotlivého (Aquincum) vyvodzuje všeobecné dôsledky (rímske mestá).	4
K O M P E T E N C I E	1.1. Získanie informácií z historických prameňov (vecné, písomné atď.), formulácia záverov.	12
	1.4. Porovnanie informácií, pochádzajúcich z rôznych prameňov.	
	3.1. Identifikácia historických dejísk na rôznych mapách.	
	3.6. Umiestnenie konkrétnych historických udalostí v čase a priestore.	
2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.	Skúšaný správne používa pojmy potrebné k prezentácii témy (napr. ríša, provincia, vodovod, infraštruktúra, amfiteáter).	
Stavba, jazyková správnosť odpovede	Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, prapovis.	5

46. Dvaja starovekí historici (I.)

Tukydides: A-B-E-F-G

Lívius: C-D-H-I

47. Dvaja starovekí historici (II.)

a) 1.-T; 2.-T; 3.-T; 4.-T; 5. - L; 6. – ani jeden

Dejepisec	Cieľ dejepisectva	Požiadavky kladené na dejepisca
Tukydides	„zistenie pravdy“	„aby bolo možné kontrolovať jeho pravdivosť“ Pravdu má odhaľovať na základe dôkazov a patričnej opodstatnenosti.
Lívius	„ponaučenia z najrôznejších udalostí si môžeme obzerať akoby na dobre viditeľnom pamätníku, a môžeme si vybrať, čo musíme nasledovať vo vlastnom záujme, či v záujme svojho štátu“ alebo: (Chcel by som, aby každý môj čitateľ obrátil svoju pozornosť na to,) „aký bol život, aké boli mravy, a že vo vojne a v mieri akí muži s akými cnosťami zakladali a upevňovali svoju moc.“	„Všetky tie udalosti, skráslené skôr básnickými príhodami, než podložené vierohodnými historickými faktami, o ktorých sa tradične hovorí v spojitosti so zakladaním Mesta či s predchádzajúcimi plánmi, nemieňim ani podložiť, ani vyvrátiť.“

48. Vedci v starovekom Grécku

Vedec	Téma	Text z učebnice	Ukážka
Herodotos	4.	F	IV.
Tukydidés	1.	B	V.
Sokrates	3.	D	II.
Platón	2.	C	VI.
Aristoteles	5.	A	III.

49. Aristoteles

a) So vzťahom (pomerom) teórie a praxe.

b) Súveková grécka veda bola teoretická (špekulatívna) (1 bod); nebol vzťah medzi teóriou a praxou (1 bod).

c) s metafyzikou (filozofiou), logikou, politikou, fyzikou, etikou

50. Dvaja starovekí historici (III.)

Aspekty hodnotenia	Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy	Skúšaný porovnáva názory Tukydidy a Lívia o historiografii.	1
K O M P E T E N C I E	<p>1.1. Získanie informácií z historických prameňov (vecné, písomné atď.), formulácia záverov.</p> <p>1.8. Prezentácia toho, ako sa v citovanej ukážke odzrkadľuje autorova osobná situácia.</p> <p>3.6. Umiestnenie konkrétnych historických udalostí v čase a priestore.</p> <p>2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.</p>	5
Stavba, jazyková správnosť odpovede	Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, pravopis.	1

51. Panónia

Aspekty hodnotenia		Optimálne riešenie	Body
Pochopenie úlohy		Skúšaný prezentuje proces romanizácie na príklade Panónie.	3
K O M P E T E N C I E	1.1. Získanie informácií z historických prameňov, formulácia záverov. 1.2. Porovnanie informácií, pochádzajúcich z rôznych zdrojov. 3.1. Identifikácia historických dejísk na rôznych mapách. 3.3. Predstavenie tých regiónov na mapách, ktoré vznikli počas historického vývoja. 3.7. Znalosť pomenovaní veľkých historických období a menších časových úsekov a ich poradia, resp. ich najdôležitejších charakteristík.	Na základe náčrtu mapy skonštatuje, že dva prejavy romanizácie, t.j. stavba víl a latinské nápisy, nie sú rovnomerne rozmiestnené na území provincie. V určitých regiónoch je však rozšírenosť dvoch javov rovnomerná. Môže dospieť k záveru, že tieto regióny znamenajú okolia rímskych miest. Skúšaný porovná mapu s textovou ukážkou, a potvrdí jej tvrdenia: prítomnosť rímskej kultúry (romanizácia) nezasiahla celú provinciu. Na základe map dejepisného atlasu, resp. vlastných poznatkov môže konštatovať, že na územiach, kde sa nevyskytujú ani vily, ani nápisy, žili pravdepodobne Kelti. Skúšaný na základe náčrtu mapy a dejepisného atlasu pomenuje niekoľko rímskych miest: napr. Carnuntum, Aquincum, Savaria, Sirmium. Môže zistiť, že Panóniu rozdelili na dve provincie: na Pannonia Superior a Pannonia Inferior. Stručne opíše, ako sa stala Panónia súčasťou Rímskej ríše: Augustove výboje, vybudovanie limesu, hodnosť municípie mestom, atď.	9
	2.1. Identifikácia historických pojmov, ich správne používanie.	Skúšaný na základe prameňov dobre opíše pojem romanizácie, určí jej hlavné prvky (používanie latinčiny, preberanie zvykov, nasledovanie štýlu architektúry, atď.). Správne používa pojmy doby (napr. provincia, barbari, Kelti, limes, municipium).	
Stavba, jazyková správnosť odpovede		Jasný chod myšlienok, správne používanie jazyka, pravopis.	4

1.5. Zrod a rozšírenie kresťanstva

52. Zrod kresťanstva

Doplnené majú byť výrazy v tomto poradí: monoteistické / v Palestíne / v 1. storočí po Kr. / Ježiša Krista / Biblia (Nová zmluva) / biskupi / cirkev

53. Kresťanstvo a iné náboženstvá

a) kresťanské   b) islamské   c) staroveké rímske   d) budhistické

54. Porovnanie rímskeho a kresťanského náboženstva

Tvrdenie	Kresťanstvo	Rímske náboženstvo
Je to monoteistické náboženstvo.	X	
Pred ľudí stavia prísne morálne požiadavky.	X	
Hlavné učenia náboženstva sú zhrnuté vo svätých spisoch.	X	
Cieľom náboženských obradov je získanie priazne boha/bohov.		X
Od viacerých iných národov prevzali uctievanie rôznych bohov.		X
Počas obradov sa vytvára dôverný duševný vzťah medzi bohom / bohmi a ľuďmi.	X	